

TENEN

31. årgang nr. 3 – februar 2021

J.M. JACQUARD STATUE PÅ PLACE DE LA CROIX-ROUSSE I LYON. SE SIDE 3

Indhold:

Jacquardmaskinens opfinder	side 3
Generalforsamling lørdag, den 8. maj 2021	side 8
Bestyrelsens beretning for året 2020	side 9
Note om tekstilterminologiprojekter	side 11
Note om da TENEN kom i "Verdenspressen"	side 11
Note om Det Kgl. Teaters kostumesamling	side 11
Så gør vi sådan, når vi vasker vort tøj –	side 12
Vævninger fra Atelje 61	side 15
Bog: 10 kongers tøj	side 16
Bog: En samler sælger ud	side 18
Bog: Thread ripper	side 18
Kvinde til Kvinde håndarbejde	side 20
Vareomtale: Cook it tekstil hokasse	side 22
Kontaktliste for TENENs bestyrelse mv.	side 23
Bagsiden: Løjtquilterne	side 24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på internettet

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening – CVR 30865995

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, tlf. 44 95 05 55.

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, dehemmeregeberg@gmail.com

Kasserer: Susanne Rundqvist Pedersen, Frederiksberg, tlf. 26 62 80 80

REG.NR. 1551 KONTONR. 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I sæson 2020/21 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr. Betaling med frist 1. juli.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren, susanne.rundqvist@mail.dk

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet TENEN

Ansvarshavende: Annet Laursen Skjelsager, silke-annet@silke-annet.dk

Redaktører: Lis Slottved, lisslottved@gmail.com • Ellen Warring, ellenwarring53@gmail.com

Sats og billeder: Frits Lilbæk, Kollerødvej 39, 3450 Allerød, vofl3450@icloud.com

Korrektur: Vibeke Lilbæk, tlf. 26 60 28 40, vofl3450@gmail.com

Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 01.02.2021

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i august, november, februar og maj.

Deadline for redaktionelt stof er syv uger før.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen, helst pr. mail. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningen
– så længe lager haves. Prisen er 1/4 årskontingent rundet op.

Web-sted: www.tenen-dk.tk – Facebook: www.facebook.com/groups/TENEN.forening

Jacquardmaskinens opfinder

-- ukendt forfatter ca. 1875.

Jacquardvæven eller som den også kaldes Jacquardstolen gør selve vævningen til et rent mekanisk arbejde. Det er en opfindelse, der har været af den allerstørste betydning for den hele væverkunst, og vi skulle derfor forudskikke nogle meddelelser om opfinderen selv.

Joseph Marie Jacquard blev født i Lyon den 7. juli 1752. Begge hans forældre var beskæftigede i en silkefabrik*. Det højest anstrengende arbejde i Lyons silkefabriker strakte sig dengang helt ned til børnene og lagde spiren til en sygelig og forkuet fabriksbefolkning. Dette forhold bragte allerede meget tidligt den unge Jacquard til at føle ulyst til faderens arbejde, skønt denne meget ønskede at han skulde lægge sig derefter og betragtede den skoleundervisning, sønnen bad om at måtte få, som aldeles overflødig. I sit tiende år mistede Jacquard sin mor og blev derefter sat i huset hos en slægtning for at lære bogbinderiet. Allerede på denne tid beskæftigede hans tanker sig uafsladeligt med muligheden af at forbedre de ulykkelige arbejderes stilling; vist er det, at denne stræben bidrog til udviklingen af hans mekaniske anlæg. Jacquard var 20 år gammel, da hans far døde; alt, hvad han efterlod sønnen, bestod egent-

lig kun i en væverstol. Han var derfor en tid lang i tvivl om, hvorvidt han skulde købe sig en hæftelade* for at tjene sit brød som bogbinder, eller om han skulde lægge sig efter væveriet. Han valgte det sidste for at få lejlighed til at virkeliggøre de idéer, der endnu lå tildels uklare i hans hoved. Hans stilling blev imidlertid mere og mere uheldig, og inden de forbedringer, hvorpå han arbejdede, havde givet ham det mindste udbytte, kom han i en så pinlig forlegenhed, at han måtte forlade sin fødeby samt hustru og børn for at skaffe sig sit livsophold i et gipsbrud ved Bugey*.

Imidlertid udbrød revolutionen, og han sluttede sig med begejstring til den. I 1793 vendte han tilbage til Lyon og kæmpede som underofficer mellem byens forsvarere imod Nationalkonventets hær*. Da Lyon havde måttet overgive sig, blev han nødt til at flygte og trådte til ligemed sin syttenårige søn ind i Rhinarméens rækker. I en fægtning

J M Jaquard

*Bienfaiteur
des ouvriers de soie.
La ville de Lyon
reconnaissante.*

Silkearbejdernes velgører.
Den taknemmelige by
Lyon.

Bronzefigur i 1840, som blev smeltet om og udskiftet med en marmorkopi i 1942. Står på Place de la Croix-Rousse.

ved Hagenau* blev sønnen dræbt ved hans side; han søgte nu om afsked og vendte sorgbetyngt tilbage til Lyon.

Ifølge statistiske optegnelser fra år 1794 var der under Lyons rejsning det foregående år omkommet 40.000 af denne fabrikbys indbyggere og 10.000 vare flygtede. For dog så vidt muligt at genoprette skaden, søgte Direktoratet* at formå de udvandrede arbejdere til at vende tilbage til fædrelandet.

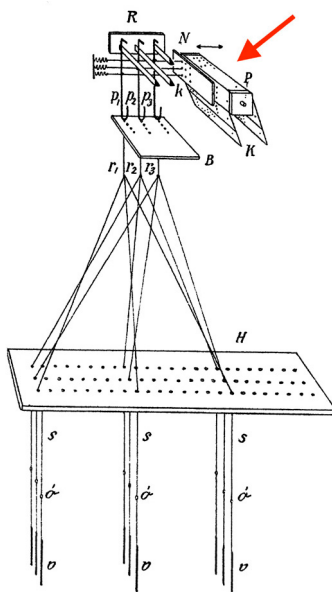
Da Jacquard var kommen tilbage forfulgte han med iver sine planer om en hjælpemaskine ved mønstervæveriet, idet han stadig havde tanken henvendt på, hvor ulykkeligt stillede de børn var, der bleve anvendt heri. Opfindelsen var allerede modnet i hans hoved, men manglen på penge hindrede dens udførelse. Heldigvis fandt han da nogle velyndere, der var klarsynede nok til at indse værdien af hans opfindelse og rundhændede nok til at forstrække ham med de nødvendige penge til bygning af maskinerne. Jacquards første maskine blev færdig år 1799 og forevist på Industriudstillingen i Paris år 1801; han fik bronzemedaljen. Denne simple maskine stod vistnok, hvad simpelhed og hensigtsmæssighed angår, langt tilbage for hans senere

vævemaskine, men den løste dog den opgave, Jacquard havde stillet sig; den blev også indført i mange af Lyons fabrikker*.

Den anden januar 1802 fik han et patent på 10 år på sin opfindelse; han gjorde imidlertid ikke noget brug af patentet, men arbejdede ufortrødent på at give sin maskine den størst mulige fuldendelse til gavn for arbejderne. Hans opfindelse

havde imidlertid vakt så stor opmærksomhed, at myndighederne i Lyon indrømmede ham et arbejdslokale i *le Palais des Beaux-Arts** imod at han uden betaling skulde undervise unge vævere i at arbejde med den nye maskine. Han blev som følge heraf nødt til at gøre betydelige udlæg til materialer mm., som han aldrig fik godtgjort.

Efter to års virksomhed i denne praktiske skole blev han kaldet til Paris i anledning af en anden sag. Der var nemlig samtidigt fra fransk og engelsk side udsat belønninger for opfindelsen af en maskine til fremstilling af fiskenet. Jacquard løste opgaven og fik en præmie på 3000 Franc. Foruden en stor guldmedaille. Førstekonsulen lykønskede ham og bidrog til at han fik en ansættelse ved *Conservatoire National des Arts*

Skitse af jacquardmekanismen. Den røde pil peger på prismet med kortene (P) – opfundet af Jacquard.

Fig. 298 i "Opfindelsernes Bog", 4. udg. bd. III, 1925.

delsen af en maskine til fremstilling af fiskenet. Jacquard løste opgaven og fik en præmie på 3000 Franc. Foruden en stor guldmedaille. Førstekonsulen lykønskede ham og bidrog til at han fik en ansættelse ved *Conservatoire National des Arts*

et *Métiers**, og hermed var hans berømmelse og lykke grundlagt.

Nu var Jacquard endelig kommen i en stilling, hvor han kunde få lejlighed til at virkeliggøre sine mange gode idéer. Han opfandt og forbedrede en mængde maskiner, navnlig til brug for væverierne og båndtilvirkningen. I sin nye plads fik han levningerne at se af en mønstervævemaskine, konstrueret af

Vaucanson*, og tilsigtede det samme som den maskine, han havde fået patent på. Jacquard påtog sig at sætte denne maskine i brugbar stand, skønt han aldrig før havde hørt tale om den. Den viste sig imidlertid i høj grad uhensigtsmæssig, idet den nemlig både var alt for kostbar at forfærdige og nødvendiggjorde en uforholdsmæssig stor kraftudvikling.

Jacquard befandt sig udmærket vel ved Konservatoriet, men modtog efter nogen tids forløb en opfordring fra sin fødeby om at vende tilbage til den for at overtage ledelsen af et arbejds hus, hvor der skulde tilvirkedes uldtæpper. Efter moden overvejelse modtog han tilbudet, men han blev ved sin ankomst til Lyon bitter skuffet i sine forventninger, idet man nemlig ikke gav ham de fornødne midler til at sætte den påtænkte tilvirkning i gang.

Imidlertid havde hans ophold

ved Konservatoriet og navnlig den omstændighed at han var bleven bekendt med Vaucansons maskine været af største betydning for ham, thi han havde i denne fundet de fleste af de hovedbestanddele, han på en så genial måde forstod at anvende på sin nye vævemaskine, der var aldeles forskellig fra hans allerede før nævnte maskine; i stedet for mønstervalsen i Vaucansons maskine an-

bragte han prismet med kortene*.

Allerede år 1805 fremtrådte han med den maskine, der blev opkaldt efter ham og vakte en overordentlig opmærksomhed; han leverede maskiner af denne slags til flere fabrikker* og fik de mest smigrende attester for mekanikkens fortræffelighed.

Et kejserligt dekret, udfærdiget i Berlin den 27. oktober 1806, fik en afgørende betydning for hans fremtid; Dekretet bemyndigede nemlig *le Conseil Municipal de la Ville de Lyon** til at be-

tale ham en sum af 3000 Francs årlig, hvoraf halvdelen skulde tilfalde hans eventuelle enke. Til gengæld skulde han overlade byen Lyon alle sine opfindelser og maskiner til retmæssig ejendom. Et andet noget tidligere dekret havde tilkendt ham en præmie af 50 Francs for enhver væv, der var forsynet med hans mekanik.

Endskønt Jacquard nu uafledt arbejdede på at give sin maski-

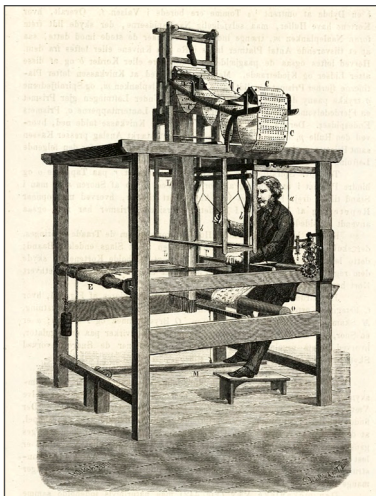

Illustration som viser en silkevæv påmonteret Jacquard mekanisme. Tegneren har vist Jacquard som væveren.

Fig 441 i "Opfindelsernes bog", syvende bind 1881.

ne den størst mulige fuldendelse, at få den indført i væverierne og ved anstillede forsøg at godtgøre dens praktiske anvendelighed, var dog hans virkelige løn ikke misundelsesværdig til trods for de kejserlige dekreter og til trods for de præmier, der tilfaldt ham for hver maskine, der blev sat i gang. Hans idéer og modeller blev på utilstedelig måde benyttet af andre, og, om han end med sin uegennyttige karakter fandt sig heri, blev han dog på det pinligste såret ved den utaknemmelighed og den misundelse, der blev vist ham netop fra deres side, hvis vel han først og fremmest havde haft for øje. Hans liv var endogså ved flere forskellige lejligheder i den største fare. Man slæbte hans maskiner hen på én af byens pladser* og opbrændte dem der til stor fornøjelse for den skuelystne folkemængde. Også de maskiner, der vare opstillede i fabrikerne*, blev ødelagte af rasende folkemasser. Men ikke nok hermed: *la Chambre de Commerce de Lyon** indstævnedes ham for sin domstol, da værkmestrene fordrede skadeserstatning for den tidsspilde og de materielle tab, der var bleven påført dem ved den nye maskine.

Domstolen, der var sammensat af fabrikanten, fældede ham, og det var kun med yderste vanskelighed at han kunde få tilladelse til at føre bevis for klagerens og dommens uretfærdighed. Jacquard forfærdigede nu igen en af sine maskiner

og udførte i overværelse af en stor mængde tilskuere et mønstervæv, hvortil klagerne havde påstået den uanvendelig; man blev derfor nødt til at frikende ham.

Alle disse genvordigheder forsinkede ganske vist indførelsen af denne maskine, der overalt i udlandet blev erklæret for et mesterstykke; men desuagtet arbejdede der allerede år 1825 mere end en trediedel af de 30.000 væverstole, som dengang fandtes i Lyon og omegn med Jacquards mekanisme.

Staden Lyon, der en tid lang havde standset betalingen af den livrente, der var tilstået Jacquard, genoptog udbetalingen og lod en anset kunstner udføre hans billede, der opbevares i byens museum. Efter Industriudstillingen 1819 modtog han Æreslegionens Kors.

Da Jacquard havde løst den op-

Jacquard modtog Æreslegionens kors i 1819.

Her ses Bertel Thorvaldsens "Kors til den franske æreslegion, ca 1830".

-- www.thorvaldsensmuseum.dk

Æreslegionen – Légion d'Honneur – er indstiftet i 1802 af Napoleon Bonaparte, med det formål at være et udmærkelsestegn for mod, ære og heroisk indsats. Det tidligere kongedømmes ordner var ophevet i 1791.

Guldmønt 40 francs. Napoleon Empereur, 1806. Naturlig størrelse (26 mm). 900 % guld, 12,9 g. Værdi primo 2021 ca. 7500 kr.

-- fra internettet.

gave, han havde sat sig, drog han sig tilbage fra forretningslivet. Resten af sit liv tilbragte han på en lille landejendom i *Oullins** nær Lyon; han døde her den 7. august 1834. I mange år betegnede kun et simpelt trækors det sted på Oullins kirkegård, hvor Jacquard var begravet; men år 1861 blev der på foranstaltning af handelskammeret i Lyon oprejst et prægtigt mindesmærke af marmor på hans grav. Umiddelbart efter Jacquards død havde *le Syndicat des Tisseurs de Soieries de Lyon** åbnet en indsamling til et monument for ham, og i året 1840 blev et sådant af bronze* opstillet foran Lyons botaniske have.

*-noter:

- *) *Lyons silkefabriker* – her i betydningen: væveværksteder.
- *) *Hæftelade* er et bogbinderværktøj.
- *) *Bugey* – 70 km øst-sydøst for Lyon.
- *) *Nationalkonventets hær* – Vendéerkrigen, en revolutionskrig i Frankrig.
- *) *Haguenau* – i fransk Alsace.
- *) *Direktoriet* – styret i Frankrig.
- *) *Le Palais des Beaux-Arts* – nu: le Musée des Beaux-Arts de Lyon.
- *) *Conservatoire National des Arts et Métiers* – stort fransk ingeniør-universitet.
- *) *Jacques de Vaucanson* (1709-1782) – fransk mekaniker og opfinder.

J.M. Jacquard

Joseph Marie Charles Jacquard, inventeur

Silkevævet mindeportræt af J.M. Jacquard. Vævet på en væv med Jacquard-mekanisme (1839). Det krævede 24.000 stanse-kort.
-- fra internettet.

- *) *Prismet med kortene* – kortvalsen er en central del i en jacquard-maskine.
- *) *Le Conseil Municipal de la Ville de Lyon* – byrådet.
- *) *Én af byens pladser* – Place de la Croix-Rousse.
- *) *La Chambre de Commerce de Lyon* – handelskammeret.
- *) *Oullins* – en forstad til byen Lyon, som støder op til den i sydvest.
- *) *Le Syndicat des Tisseurs de Soieries de Lyon* – vævernes fagforening.
- *) Bronzefiguren blev udskiftet med en marmorkopi i 1942 og står nu på Place de la Croix-Rousse i Lyon.

PS.: Efter "Opfindelsernes Bog", syvende bind, 1881. Side 518-521. Forfatter er ukendt. Der er fri adgang til at bruge ingeniørernes danmarkshistorie. Tak for det!

*Transskribering, småjusteringer og *-noter samt illustrationsudvalgt ved Frits Lilbæk.*

Læs gerne videre i TENEN 28. årg. nr. 4.

A LA MÉMOIRE DE J. M. JACQUARD.

Sur la Lyon le 7 juillet 1839. Musée de Lyon 1839.

Invitation:

Generalforsamling lørdag, den 8. maj 2021

... i Hørvævmuseet på Krengerup, Nårupvej 30, 5620 Glamsbjerg

I 2020 blev der som bekendt på grund af COVID-19 pandemien ikke mulighed for at afholde den årlige generalforsamling. I skrivende stund er udsigterne måske lidt lysere og forhåbentlig er mange til den tid vaccinerede. Vi gentager sidste års program.

2021 generalforsamling – dagens program:

kl. 11:00

- Mødested ved museets indgang – vi starter dagen med en rundvisning i Krengerup Gods hovedbygning, hvor vi bl.a. skal se de smukke interiører. Højest 20 kan være med i herregårds-rundvisningen.

kl. 13:00

- Tilbage i Hørvævmuseet hvor vi spiser frokost i caféen – man kan enten selv medbringe sin frokost eller alternativt forudbestille en sandwichbolle til 50 kr. Drikkevarer kan købes.

kl. 14:00

- Klar i Krengerups Gods hovedbygning til ...

Foreningen TENENs generalforsamling.

Dagsorden for generalforsamlingen ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoprøb.
3. Fremlæggelse og godkendelse af bestyrelsens beretninger 2019 + 2020.
4. Indkomne forslag, der har betydning for budget.
5. Fremlæggelse og godkendelse af reviderede regnskaber 2019 + 2020 samt budget for 2021.
6. Fastsættelse af kontingent.
7. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen – i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg i 2020 og derfor for et år frem: Lone de Hemmer Egeberg, Lis Slottved, Vibeke Lilbæk og Maj Ringgaard. På valg i 2021 og derfor for to år frem: Annet Laursen Skjelsager, Susanne Rundqvist Pedersen og Susanne Lervad.
8. Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
9. Øvrige indkomne forslag.
10. Eventuelt.

Forslag til behandling på generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen. TENENs medlemmer har tale- og stemmeret ved generalforsamlingen – det har ikke-medlemmer ikke. Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigent og referent og bringes i førstkommande medlemsblad. Foreningen TENEN er vært for sine medlemmer med kaffe/te + brød under generalforsamlingen. Den nyvalgte bestyrelse afholder et kort konstituerende møde senere i løbet af dagen.

Efter eventuelt: Yderligere kulturelt tekstilt indslag:

Rundt i Hørvævmuseet.

kl. 18:00

- I anledning af foreningen TENENs 30 års jubilæum i 2020 afsluttes dagen med en festmiddag i Hørvævmuseets café.

Pris - generalforsamling: Medlemmer betaler ikke noget; men ikke-medlemmer skal betale 50 kr. for generalforsamling med kaffe/te + brød. Foreningen betaler for leje af lokaler og rundvisere.

Pris - festmiddag: Festbuffet med dessert koster 285 kr. Medlemmer af TENEN betaler 250 kr. Vin, øl og vand kan købes og betales på stedet.

Ud- og hjemrejse: Deltagerne sørger selv for transport samt eventuel overnatning. For rejse med offentlig transport brug gerne www.rejseplanen.dk

Tilmelding til generalforsamlingen: Man bedes tilmelde sig senest den 25. april 2021 til Ellen Warring, ePost ellenwarring53@gmail.com eller tlf. 64 75 24 24.

Betaling: Man bedes betale senest den 25. april 2021 til TENENs normale konto reg.nr. **1551** konto **1430130**

I forbindelse med tilmeldingen bedes oplyst, om man ønsker at være med på herregårdsrundvisning samt om man ønsker at bestille sandwichbolle "vegetar" eller "almindelig" til frokost á 50 kr. Ligeledes om man deltager i spisning om aftenen, hvor festmiddags-prisen er nævnt ovenfor. Fortæl også gerne, om der er problemer med transporten til og fra museet, eller om der er plads til flere i bilen.

Henvisninger - links:

- Foreningens vedtægter – www.tenen-dk.tk
- Offentlig transport – www.rejseplanen.dk
- Krengerup gods – www.krengerup.dk
- Hørvævmuseet – hoervævmuseet.dk

Bemærk:

- Max. 20 kan være med i herregårds-rundvisningen.
- Husk at have mundbind og håndsprit klar i lommen.
- Vi følger naturligvis alle COVID-19 påbud og anvisninger til den tid.

TENENs bestyrelses beretning for året 2020 ...

Enkelte lyspunkter har der været i dette triste og nedslukkede år, hvor bladet som en af de få institutioner kunne markere 100-året for Danmarks Genforening.

Flere vigtige begivenheder måtte imidlertid aflyses. Det gjaldt først og fremmest generalforsamlingen med fejring af TENENs 30-års jubilæum

2020 i Hørvævmuseet på Krengerup. Vi er så optimistiske at tro på, at den kan gennemføres sammesteds den 8. maj 2021 – se indkaldelse på side 8 i dette bladnummer.

Turen til Sagnlandet Lejre blev gennemført for de medlemmer, der var i stand til rejse dertil, den 6. september, og den blev en stor succes.

Turen er omtalt i bladets nr. 2, november 2020.

Besøget på Jim Lyngvilds udstilling om kongerækken på Koldinghus, med besøg på slottets systue, måtte aflyses. Da udstillingen flyttes i lidt ændret form til Kronborg til sommer 2021, håber vi at kunne arrangere en tur dertil i stedet.

I 2020 lykkedes det igen at få skrevet og produceret medlemsbladet TENEN, således som det er planlagt i bladets kolofon. Det er for så vidt bemærkelsesværdigt, fordi det ikke er lykkedes foreningens bestyrelse at finde én, der vil varetage rollen som bladets redaktør frivilligt og ulønnet. Således har det været siden medio 2004, det vil sige de seneste seksogtres numre. Kæmpe stor tak til Vibeke og Frits Lilbæk som har været den drivende kraft med bladet siden midt i 2004. Bladproduktionen er foreningens allervigtigste opgave, eftersom det er bindeled mellem medlemmer over hele landet. Bestyrelsen samt bladproduktionen sender en stor tak til alle, som har bidraget med tekst, forklaringer, korrektur, billeder med videre til bladet.

Arbejdet med den trykte kalender har været en utaknemmelig opgave, da det meste blev ændret eller aflyst. Mange museer har arrangeret coronasikre, virtuelle omvisninger i

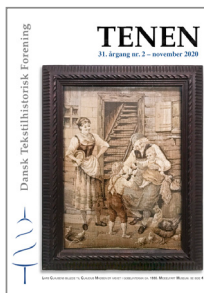
stedet, og al ære og respekt for det, men vi glæder os til de åbner igen. I vores Facebook-gruppe har vi kunnet annoncere mange begivenheder, vi ikke kunne få ud på anden vis.

Forklædegruppen har arbejdet ufortrødent videre. Arbejdsgruppen har haft mødeaktivitet ca. hver måned; pga. smitterisikoen med coronavirus har den siden juni måned med held benyttet digital kontakt. Der er nu overblik over en disposition for bogen og en plan for det tilgængelige billedmateriale. Den næste opgave vil blive den fysiske udvælgelse af forklæderne og redaktion af tekster til dem hver for sig. Arbejdsgruppen håber at corona-situationen vil lette, så den igen kan samles, men ser også udvej for fortsat at arbejde på afstand under de skærpede vilkår.

Medlemstallet har været faldende gennem flere år. Der er ifølge kassereren nu 143 medlemmer. Tretten er slettet som medlemmer, og tre har meldt sig ud. Heldigvis er 8 nye kommet til.

For at få flere medlemmer kunne en Facebook-kampagne være et muligt initiativ – der er nemlig mindst tohundrede i Facebook-gruppen, som ikke er medlem i foreningen. Facebook-gruppen har omkring 360 medlemmer primo 2021.

TENENs websted indeholder

mængder af relevant stof og er godt indekseret af Google og alle de andre søgemaskiner. Alligevel er antallet af danske besøg beskedent. I Facebook-gruppen forsøges det at trække folk over til webstedet, fx

har hvert bladnummer sin egen side med indholdsoversigt, henvisninger og et galleri med ekstra billeder.

Bestyrelsen

ps.: Vedrørende beretningen for år 2019 henvises der til TENEN 30/3, februar 2020, side 12.

Projekter om tekstilterminologi: Center for Tekstilforskning (CTR) på Saxo Institut ved Københavns Universitet, har fået støtte fra Agnes Geijers Fond for Nordisk Tekstilforskning til et etårigt projekt om “Tekstiltationen Margrethe Halds liv og virke”. En del af re-aktualiseringen af Halds tekstilforskning vedrører det internationale og multilinguale vokabulararbejde fra 1950-erne og frem, som hun var en del af på det internationale center CIETA (Centre Internationale d’Etude des Textiles Anciens), der befinder sig på Musée des Tissus i Lyon. I dag ligger en del af tekstilvokabularerne på hjemmesiden *cieta.fr*, men ikke den nordiske del. Vævning er fællesnævner for dette vokabulararbejde, og netop Agnes Geijer bidrog til det arbejde. Det førte til Nordisk tekstilteknisk terminologi, en tekstilordbog der kom i flere oplag i 1970’erne. Den er nu tilgængelig online via *historicaltextiles.org* og man kan læse mere om det nye forskningsprojekt på: ctr.bum.ku.dk/research-programmes-and-projects/margrethe-hald Samme sted på CTR’s hjemmeside finder man også det allerede digitaliserede Margrethe Hald-arkiv på CTR.

Nyt fra CTR er også, at vores tidligere centerleder, professor Marie Louise Nosch er nyudnævnt præsident for Videnskabernes Selskab – et andet eksempel på hvordan fremragende tekstilforskere når højeste akademiske niveau.

Susanne Lervad - Center for Tekstilforskning & Terminologi

TENEN kom i “Verdenspressen” og er indirekte nævnt i Politiken den 23.1.2021: Stine Pilgaard og Ida Holmegaard samtaler i Bogtillægget om deres prisindstillede bøger *Meter i sekundet* og *Look*, og Ida Holmegaard siger: “Der har været læsere, som har været meget optaget af tekstil og tekstilkunst. Folk i tekstilkredse har anmeldt den i medlemsblade og sådan noget. Det er smigrende, ikke?”

PS.: *Look* blev anmeldt i TENEN 30/4 – 2020.

-- Lone

Det Kongelige Teaters digitale database over kostumesamlingen er nu tilgængelig: 3000 kostumer, interaktivt med 18.407 fotos og oplysninger fra regiproto-kollerne.

Dette gør samlingen enestående. Siden teatrets grundlæggelse er der blevet ført protokol over, hvem der har båret kostumerne og i hvilke forestillinger. Dette sammen med bevarede regnskaber og breve gør samlingen unik. Noget er syet i teatret, meget er blevet skænket fra private med tanke for den historiske bevaringsværdi. Oversigten over dragterne er givet i bogen: Vibben Bech og Ellen Andersen, *Kostumer og modedragter fra Det kgl. Teaters herregarderobe*, Nationalmuseet København 1979. Nu foreligger selve materialet til inspiration og videre studium i 300 års dragt, som den kunne og kan opleves på scenen i alle kunstarter, men også i dagligt tøj, som har været båret på gaden. medie.kglteater.dk/dragtdatabase

Hanne Frøsig Dalgaard

Så gør vi sådan, når vi vasker vort tøj –

Da jeg med beklagelse har konstateret, at man selv blandt fagfolk i TV tager fejl og ikke ved nok om, hvordan man vaskede tøj for bare 60-70 år siden, vil jeg fortælle om det, som var husmoderens dagligdag i min barndom og ungdom.

Min 9 år ældre søster var ansat på flere store gårde på egnen syd for Skanderborg, og der foregik storvasken ca. hver 8. uge over tre dage.

Første dag blev tøjet sat i blød i soda i store træbaljer samt evt. et stort zinkbadekar i bryggerset.

Anden dag blev det “skidenkogt” med sæbe i den store gruekedel, hvor man med en vaskepind/stok/kæp – ikke rørte, som man sagde i TV – men skubbede tøjet ned i det kogende vand, så det hele tiden var under vand samt brugte vaskepinden til at løfte tøjet op og over i en balje, som blev sat på en vaskerbænk. Derefter blev tøjet skrubbet på et vaskebræt, som stod læ-

net mod baljens fjerneste bundkant og med den buede overkant holdt mod maven, så der rigtig kunne lægges kræfter i skrubningen. Der blev brugt godt med brun sæbe, for sengelinned, som havde været brugt bl.a. i karlekamrene i 3-4 uger, var snavset!

Tredie dag blev tøj et "renkogt" og skyllet i tre hold vand, og man kom blånelse i tredje hold skyllevand – man kogte det ikke med, som det blev sagt i TV. Tøjet blev vredet og hængt op ude, hvis vejret tillod det – ellers på loftet. Når det var næsten tørt, skulle det strækkes og vikles om rullestokke og rulles i den store trækrulle, som ofte stod på loftet tyngt med kampesten, og endelig skulle mindre ting stryges.

Var man avanceret, kunne der være en vuggevaskemaskine, hvor tøjet mellem karrets inderside og vuggens yderside blev gnubbet på træriller i stedet for på vaskebræt,

Persil-Skolen
Vesterbrogade 2 D
København V.

Spørg Persil-Skolen om Raad, hvis De er i Tvivl om Vaskespørgsmaal. Der er gratis Adgang til belærende og underholdende Demonstrationer med Lysbilleder og Film. De kan komme personlig, skrive eller ringe til

Central 13.222

Adgangskort tilsendes gratis.

PERSIL KOMPAGNIET
 AKTIESELSKAB

C. C. PETERSEN

Mellem storvaskedagene kunne man klatvaske f.eks. børnetøj, ting som ikke skulle i gruekedlen men blot vaskes på vaskebræt. Bleer blev dog kogt dagligt i en stor blegryde på komfuret helt frem til midt i 60-erne, for først da kom papirbleerne i brug.

Blånelse blev købt hos købmanden i en lille lærreds-“dut” ca. 3 cm høj og var meget fascinerende for os børn. Da jeg hører til blandt dem, som startede med de 3-4 første år i skolen at skrive på skifertavle med griffel, tjente blånelsen også et andet formål end at gøre tøjet hvidt. Vi skulle jo kunne tørre tavlen ren, når læreren havde checket regnestykkerne eller diktaten, og mens man i byerne nogle steder så billeder af en svamp, der hang og dinglede ved tavlen, var det

og nogle steder havde man en vridemaskine, hvor tøjet blev kørt mellem gummivalser næsten som i en håndrulle. Så kunne man nøjes med én person til at vride de store stykker tøj og ikke to.

Der var på de store gårde gerne indkaldt en hjælper f.eks. fodermesterens kone til at assistere den unge pige. Læg så dertil, at der en del steder ikke var indlagt vand, så vandet skulle hentes ind fra gårdens pumpe i spande – dette var dog ofte karlenes arbejde – men man lærte at spare på vandet!

I mit hjem, en helt almindelig børnefamilie, blev der vasket storvask ca. hver 6. uge efter samme fremgangsmåde, men naturligvis i mindre målestok, og rullen var en håndrulle.

sort snak for os. Vi havde en almindelig klud – men VANDET! og VANDFLASKEN! – det var vigtigt. Kunne man skaffe en gammel parfumeflaske eller brillantneflaske, var det lykken – og så skulle vandet være farvet, så diverse frugtfarver – og blånelsen blev flittigt brugt.

Margit Ambeck – 2013

Maskinvask efter Henko-Persil-Metoden

Brugsanvisning for Vaskemaskiner til ca. 10 kg tørt Tøj

Blodsætning

Sæt Tøjet i Blod i Henko Aftenen før Vaskedagen, ($\frac{1}{2}$ Pakke Henko til 100–120 Liter Vand).

Forvask

Hæld koldt Vand paa til Vaskehøjde. Fyld Tromlen godt halvt med det iblodsatte Vasketøj. Tilsæt ca. $\frac{1}{2}$ Pakke Henko. Tænd Gassen, sæt Maskinen i Gang og lad den gaa i 15 Minutter. Sluk derefter Gassen, stands Maskinen og lad Vandet løbe ud.

Er Tøjet meget snavset, gentages denne Forvask med Halvdelen af $\frac{1}{2}$ Pakke Henko i 10 Minutter.

Renkog

Hæld Vand paa til Vaskehøjde. Sæt Maskinen i Gang. Tænd Gassen. Tilsæt 2 à 3 Haandfulde Henko og lad Maskinen gaa i 10 Minutter, til Vandet er haandvarmt og blodgjort. Udrør $\frac{1}{2}$ Pakke Persil i en lille Smule koldt Vand (som Jævning) og hæld Oplosningen i Maskinen. Naar den højeste Temperatur (80–85° C) er naaet, slukkes for Gassen, men Maskinen holdes i Gang endnu i 5 Minutter. Stands derpaa Maskinen og tap Luden af.

Skylning

Det første Hold Skyllenvand bør absolut være blodgjort, før det bældes paa Maskinen. Tap i Forvejen Vand i et Kar og tilsæt det Henko. Det kan saa fyldes paa Maskinen til Vaskehøjde med en Spand. Hvor det er muligt, bør man bruge varmt Vand til første Skylning. Anden Skylning foretages med koldt Vand til Vaskehøjde og tredje og fjerde Skylning med Vand til Skyllenhøjde.

I en Vaskemaskine til ca. 15 kg tørt Tøj skal der til Forvasken bruges fra $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{4}$ Pakke Henko og til Renkoget bruges 2 à 3 Haandfulde Henko samt tre Fjerdedele af $\frac{1}{4}$ Pakke Persil.

NB. Sørg altid for, at der er Vand paa Maskinen mindst til Vaskehøjde, naar den er i Gang, og husk altid at slukke Gassen, inden Maskinen standses og Vandet tappes af. — Efterlad Trækar fyldt med rent Vand.

Billederne:

- Muret gruekedel i vaskekælder. Låg, vaskestokke og askeskovl. -- [arkiv.dk](#)
- Vaskebænk, hjemmegjort. -- [arkiv.dk](#)
- Zinkbalje (egl. forzinket badekar af jernblik). -- internettet
- Oplysningssedel vedlagt vaskepulver fra Persil/Henko. -- VoFL
- Vaskebrædt og banketræ. -- VoFL
- Blånelse af mærket Reckitt. -- internettet
- Brugsanvisning for blånelse af mærket Reckitt. -- internettet
- Affarver og stoffarve af mærket Molin. På flaskens hals læses: *“Sælg venligst Glas og Kapsel til Deres Handlende – så kan Produktionen holdes i Gang”*. -- VoFL
- Vaskeopskrift til elektrisk gas-kogepulsatormaskine i fælles vaskekælder. -- VoFL

Vævninger fra Atelje 61

Atelje 61 er en kulturinstitution og produktionssted for billedvævning i monumentalt format. Værkstedet har til huse på Petrovaradinfortet, i Novi Sad, Serbien. Institutionens otte fastansatte professionelle vævere har gennem nu 60 år realiseret motiver, skabt af både jugoslaviske, senere serbiske, og et bredt internationalt snit af billedkunstnere. Værkstedet opbevarer en stor museumssamling på ca. 300 værker, som tegner et historisk snit af moderne billedvævning.

Allerede i 1964 var et udvalg af billedtæpper fra Atelje 61 på turné i de nordiske hovedstæder. De blev udstillet på Kunstindustrimuseet i København sammen med keramiske værker. Siden har værkstedet overlevet tumultariske politiske omstændigheder, men har i de senere år igen kunnet vende blikket ud over landegrænsen og indgå internationale samarbejder. I 2021 har værkstedet 60 års jubilæum, samtidig med at hjembyen Novi Sad er europæisk kulturhovedstad.

Værkstedet udlåner 35 vævninger, der spænder fra de tidligste til de senest vævede, heriblandt en række af samlingens highlights, såsom værker af Bosko Petrovic og Etelka Tobolka (grundlæggerne af Atelje 61) og

Jagoda Buic, kendt fra bl.a. Lausanne-biennalerne. De er alle fremstillet på Atelje 61s fire kolossale gobelinvæve. Værkudvalget afspejler et udviklingsforløb fra værkstedets stiftelse i 1961 frem til i dag og peger hermed også på, hvordan landene i det tidligere Jugoslavien har undergået store forandringer i perioden.

De senere år er der tillige opstået et frugtbart samarbejde mellem værkstedets ansatte og en gruppe danske billedkunstnere, der har været gæstekunstnere i Serbien, således at nogle af disse sammen med ARTAPESTRY 6 i udstillingsperioden fylder KunstCentret Silkeborg Bad med billedtæpper.

Kurator på udstillingen er væver og kunsthistoriker Ulrikka Mokdad, som har været gæstekunstner hos Atelje 61 i 2014, og som har et grundigt kendskab til værkstedet, dets historie og aktiviteter.

Atelje 61 kan opleves på KunstCentret Silkeborg Bad i indtil 18. april 2021.

– Ulrikka Mokdad

Maja Misevic: *My Beautiful Garden*, 2007

Boganmeldelse:

Katia Johansen: *Ti kongers tøj: Tre århundreders kongedragter på Rosenborg Slot, 1596 – 1863*. Aarhus Universitetsforlag 2020. ISBN 978 87 7184 510 5. 492 sider illustreret i farver. 25×33,5×4,7 cm og 3,315 kg. Pris 500 kr.

Vi har i foreningens levetid interesseret os meget for fine kongelige dragter, deres snit, materialer, udsmykning og meget mere, men det har af gode grunde især været kjoler og store rober, vi har beundret.

Kongernes dragter har vi nok kunnet studere i bøger og i nogle tilfælde på udstillinger, men nu kan vi i fuld skala se pragtdragter, uniformer, dagligtøj, tilbehør og detaljer i denne storslåede bog. Flere af dragterne er unikke i den forstand, at det er det ældste kendte eksemplar i verden.

Trods hårdhændet behandling og langvarig udstilling er utrolig meget bevaret og dokumenteret i inventarfortegnelser, regnskaber og dagbøger, og kan danne grundlag for videre studier. Rosenborgsamlingen er enestående og samtidig en standard, som man ude i verden daterer andre dragter efter. Det er med god grund, man nu er meget tilbageholdende med at udstille, og derfor er denne bog så vigtig med alle dens fotos af både kroningsdragter, uniformer og dagligtøj helt ned til sko og undertøj, og mange detailfotos af udsøgt håndværk.

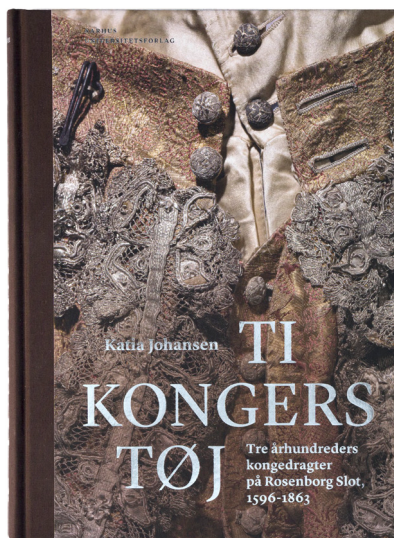
Kongernes levnedsløb beskrives som baggrund for den offentlige fremtræden, og modens skiftende krav anføres. Udenlandske diplomaters iagttagelser er ofte morsomme og nuancerer billedet.

Christian 4. havde, som vi ved, en storslået og berømt garderobe. Her får vi en rigdom af detaljer vedrørende fremstillingen ved mange suveræne hofleverandører og

sjældent flotte fotos, også af detaljer. Kavalkaden af flot tøj fortsætter, helt ned til skærfer, tøfler, undertøj og lommeværk, ja selv udklædningsstøj omtales. Frem til 1800-tallet var det mændene, der førte an med moderne tøj.

Frederik 3. var dybt interesseret i kunst og videnskab, og hans samlinger, inklusive dragter, udgør kernen i både Rosenborgsamlingen og Kunstkammeret, som siden blev opløst. Ham kan vi takke for grundlæggelsen af den enestående velbevarede og veldokumenterede samling af dragter fra 1600-tallet. Det var ham, der sørgede for, at ikke alene hans egne, men også hans fars, Christian 4. og hans storebrors, den udvalgte prins, der døde før han blev konge, dragter blev bevaret.

Selv havde han sans for at klæde sig moderigtigt og behageligt, som det fremgår af adskillige luksuøse dragter, og han gik ligeledes op i personlig pleje med kamme og børster, foruden nathuer og tøfler.

Christian 5. var den første salvede konge i Danmark, og han fik fremstillet en pragtfuld salvingsdragt til den storslåede ceremoni. Kåben med broderede guldkroner og fór af hermelin har sammen med andre dragter netop været udstillet på Rosenborg Slotsudstilling Magt og Mod, og forventes til Koldinghus i 2021. Arkivalier afslører atter mange af de kongelige leverandører af broderi, pelsværk, kostbare stoffer, hatte, handsker og kniplinger. Fra 1734 kan disse navne i øvrigt findes i Hof- og Statskalenderen.

Flere silkevæverier og klædekompagnier omtales bogen igennem som mulige leverandører af kongelig luksus, og man bliver nysgerrig efter flere informationer. De fleste manufakturer fik en kort levetid, og det har været vanskeligt at henføre tekstiler hertil.

Selv de mere svagelige og tilbagetrukne regenter som Christian 6. havde flotte uniformer og silkedragter, foruden ordensdragter og en salvingsdragt. En konge skulle optræde med pondus og værdighed. Andre konger har kompenseret beskeden statur med høje hatte og hæle.

De kongelige gik ind for genbrug af kostbarhederne, og det er både godt og skidt, for meget blev forandret og slidt op. Men selv ændringer og reparationer kan fortælle historie om både sparsommelig-

hed og glans, og man kan glæde sig over, at de fine materialer og det gode håndværk gav dragterne et langt liv.

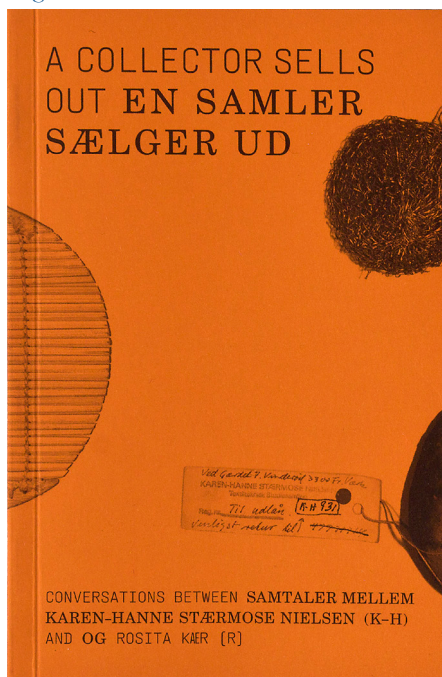
For os teknikinteresserede er det overraskende, at et uniformsskærf fra 1842 er spranget, en teknik vi kender fra bronzealderen. Skærfet er meget elastisk, og den oprindelige funktion var, at det kunne bruges som bære til at transportere soldater i. Bogen er således en guldgrube af mangeartede og overraskende informationer, som alle er interessante og værdifulde.

Udførlig litteraturliste og ordliste over teknikker, stofkvaliteter, farver mm. afslutter værket.

Man kunne have ønsket sig et index over perlestikkere, brodere, hofskræddere, kniplersker, syersker med mange flere, men det kunne måske blive til en publikation for sig? Frederik 7.s garderobefortegnelse ville også være interessant at studere i detaljer.

Lone de Hemmer Egeberg

Note: Bogopslag ↑ Christian 6. – side 355.

A collector sells out En samler sælger ud: Conversations between Samtaler mellem Karen-Hanne Stærmose Nielsen and Rosita Kær (red.). Laboratoriet for Æstetik og Økologi 2020. ISBN 978 8793883 11 6. 153 sider, illustreret i S/H. 10×15 cm. Pris 140 kr.

Mon nogen husker Karen-Hanne Stærmose Nielsens udstilling i Ågalleriet i Frederiksværk i september 2018? Det var en meget speciel fremvisning af dragtdele, tæpper, sko, flettede bæltter, vanter i tunesisk hakning og meget mere hjembragt fra rejser og samlet gennem et langt arbejdsliv. Og næsten alt var til salg. Karen-Hanne Stærmose havde besluttet sig for at rydde ud og give videre til nye ejere og nye sammenhænge.

Barnebarnet Rosita Kær var med

i hele processen og interviewede sin bedstemor – først om samlingen, som hun havde kendt altid, men ikke vidste ret meget om – siden med at ordne og arrangere de ca. 1500 genstande, og sluttelig med at høre om de mange reaktioner og følelser begivenheden havde affødt.

Det er der kommet en fin lille tankevækkende og ærlig bog ud af. Bedstemoderen har vævet og granstket teknikker og fejl – men også studeret arkæologi og rekonstrueret olddanske tekstiler for flere museer. Hun har registreret og arkiveret sine objekter og husker mange af de tanker, hun har gjort sig: vævefejlene der fik hende til at spekulere over, hvordan væveren kom videre i arbejdet, om reparationer og slitage; nu funderer hun sammen med barnebarnet over det at give slip på noget, man har brugt så lang tid på. Tanker som alle vi tekstilelskere kan tage til os, for hvorfor samler vi, og på hvilken måde rækker tingenes historie ud over os selv?

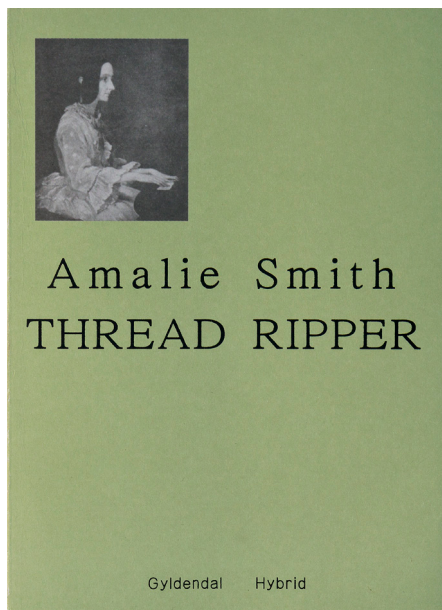
Tak for sangen!

Foruden bogens illustrationer af noter og prøver, arbejdstegninger og ting der ikke blev solgt, kan man på nettet finde fotos fra udstillingen ved søgning på personernes navne.

Lone de Hemmer Egeberg

Thread ripper / Amalie Smith. Gylendal 2020. ISBN 978 87 02 29642 6. 108 dobbeltsider, illustreret i S/H. 21×15 cm. Pris 200 kr.

Den engelske grevinde Ada Lovelace (1815 – 1852) var en matematisk analytiker og algoritmeplanlægger, som korresponderede med Charles Babbages om hans meka-

niske regnemaskine – kaldet “den analytiske Maskine”.

Franskmanden J. M. Jacquard koblede i begyndelsen af 1800-tallet hulkort til væven og effektiviserede produktionen af mønstrede tekstiler. Man kan sige at den første computer var en væv, og vævere de første programmører.

Amalie Smith, uddannet billedvæver, er optaget af disse opfindere og har fra en meget ung alder vævet pixeltæpper frem på sin computer.

Vævningens tråde, der går enten over eller under trenden, er allerede en binær teknologi, da de to tilstande lader sig oversætte til hul eller ikke hul i et papkort, og senere til nuller og ettaller.

Dette fascinerer væveren, der udarbejder sine motiver på en skærm og senere får dem vævet på en industriel digitalvæv, som det skete med de store tæpper til Ørestad Gymnasium.

Denne tankegang har sikkert tiltalt Digitaliseringsstyrelsen, der bestilte et stort tæppe til sit indgangsparti, med plantemotiver bearbejdet af algoritmer.

Processen er her beskrevet meget forenklet, og kræver naturligvis mange refleksioner, forsøg og prøvewævninger i et førende computerstyret væveri i Holland, som det fremgår af bogens højresider.

På bogens venstresider fortæller forfatteren sin egen historie om forbindelse til omverdenen, familieliv, kærlighed, udvikling – og de to spor flettes elegant sammen.

For en tekstilinteresseret er det fascinerende at se vævningen som en portal til det digitale univers og opleve en ny verden åbne sig.

Lone de Hemmer Egeberg

Noter:

- Fotos af tæpper til Ørestad Gymnasium findes på www.amaliesmith.dk
- Threadripper er en produktbetegnelse (startende ca. 2018) fra AMD Inc., computerforetagende i Santa Clara, Californien. -- Red.

Ørestad Gymnasium: Machine Learning I, II, III. Kunstner er Amalie Smith.

Foto: David Stjernholm.

Kvinde til Kvinde håndarbejde

DOF fritidsskole, Farum Immigrantmuseum og jeg har lavet et forsøg med at etniske kvinder og “danske” kvinder skulle lave håndarbejde sammen for at se, om man kan integrere igennem håndarbejde, når man ikke har sprog til fælles. Det lykkedes, men det var faktisk de danske kvinder, der lærte mest om en anden kultur. De danske kvinder så og hørte kvinder fra andre lande om deres kamp for at komme til Danmark, at føle sig hjemme i landet og om deres håndarbejdskultur.

Der var en kvinde bag tørklædet, der havde kæmpet, havde en livshistorie og havde haft store drømme om tilværelsen. Som en dansk kvinde sagde, at hvis jeg havde set Yildiz på gaden, ville jeg tænke “nåh ja”. Men nu kender jeg Yildiz, så ved jeg, at hun har kæmpet for at hendes børn fik uddannelse samtidig med at hun arbejdede dobbeltvagar på plejehjem.

Alle etniske kvinder havde sid-det i mesterlære hos mor eller mormor. Set og lært svære teknikker inden for broderi, hækling og strik-

ning. Så de danske kvinder lærte meget svære og komplicerede håndarbejdsteknikker. De etniske havde siddet isoleret og lavet deres håndarbejde her i Danmark. Og var for-bavsede over at andre syntes, at deres værker var smukke. Og en kurdisk kvinde berettede: “Før var min verden grå, nu har den fået farver og jeg kommer ud og viser andre mine broderier!”

Andre lande har stolte håndarbejdstraditioner. De etniske kvinder tog håndarbejde med fra deres hjemland og var tydeligt stolte, når de danske mentorer spurgte om teknikker. Lige pludselig var de etniske kvinder eksperter, og stolt kunne de dele ud af deres viden og traditioner. Det skabte en bedre balance og ligeværdighed på holdet. De etniske kvinder er ikke vant til at gå til en fast aktivitet. Vi skulle sende en ugentlig: “Vi ses i morgen til håndarbejde”-sms. Vi ville gerne lære kvinderne at fællesskab forpligter. Der blev talt meget, imens vi lavede håndarbejde. Der kom spændende livshistorier frem. Kvinderne fortalte, at de som små sad på gulvet og målte med fingeren, hvor langt stoffet skulle være, og klippede stofstrimler til mors syning. Eller hvordan de lærte broderi og hækling kun

ved at kigge – ved sidemand's oplæring. Der blev aldrig brugt mønstre eller opskrifter. Når vi fx viste dem en dansk hækleopskrift sagde de nej tak, men vis mig hvordan man gør, og jeg lærer det. Når kvinderne syede, brugte de ikke snitmønstre; der blev bare klippet, og det endte faktisk altid med at blive til en kjole. Nogle gange kom kvinderne med perlebesat stof og sagde, at der var bryllup om to dage, så der skulle lige syes en kjole. Og to timer efter var kjolen færdig! Alle hjalp til, og fik at vide, at det gør man, når der skal syes til bryllup. Kvinderne hæk-lede ligeledes små farvede kjoler. De skulle blive til nøgleringe, som skulle uddeles til bryllup. 200 stk.

Hvis man samles, skal man også spise og kvinderne slæbte tyrkiske gryderetter, dolmer og sød tyrkisk kage med. Så vi spiste lige så meget, som vi lavede håndarbejde.

Vi oplevede, at de etniske kvinder i slutningen af kurserne var meget interesseret i, om de kunne få en større rolle i samfundet og mere ansvar! Deres selv-tillid og selvopfattelse var vokset. Den lokale sprogskole og Frivillighedscenteret viste interesse for projektet. Og vi lavede en foredragsrække, hvor etablerede

håndarbejdskyndige kom og gav foredrag om et emne. Fx Katrine Gudmundsson – brodøse fra Nationalmuseet kom og viste fantastiske guldbroderier med ægte guldtråd.

Vores erfaring er, at håndarbejde er et produkt, der kan bruges til integration.

Fællesskabet og integrationen opstår – begge veje. Ikke kun de etniske kvinder lærte om danskerne, men også danske kvinder lærte de etniske kvinder og deres tænkemåde at kende. Kvinderne bag tørklæderne fik en identitet. Fordomme begge veje blev afkræftet, og nye håndarbejdsideer blev født.

Vi endte med at sy madtallerkner fra hver vores land. De hænger nu i jobcentret i Farum.

Henriette Rolf Larssen, designer

En boksasse var noget, man havde i gamle dage; men det er fortsat en god idé. Den giver tid og den sparer lidt energi. Maden bliver mere smagfuld, og gør at "kokken" kan få sin nattesøvn ...

V fik en moderne tekstil "Cook it" i fødselsdagsgave lige før jul, og selvste juleaften blev den testet og taget i brug. Der er nemlig én ret i det nordiske køkken, som helt naturligt kræver en høkasse: risengrød til hønisserne.

Da V var fem år havde hendes mor læst julehistorie om den fattige familie, der tog sig af den rige dreng, hvis mor var alvorlig syg. Den rige dreng fik risengrød juleaften, og det var den bedste julemad, han nogensinde havde smagt – selv om grøden egentligt var lavet til at blive sat ud til hønisserne, som holdt til i stalden. V plagede om at få risengrød juleaften og efter familierådslagning blev en tradition skabt. Kun masser af risengrød juleaften; men med kanel, sukker, smørklut og én mandel!

Tiderne gik og traditionen blev overholdt lige indtil en finsk svigerdatter kom til. I Finland er det en ufravigelig tradition at få finsk julebord juleaften. Næsten på samme måde som Emil fra Lönneberg får det: mange slags ferskvandsfisk, utallige former for pølser og postejer, salater og dertil en kæmpe juleskinke med nellikepynt. Rigelig med kold mad til hele den følgende uge. Varm risengrød er bandlyst, men det har vist sig, at risalamande med lun kirsebærsovs lige er det, der kan supplere den finske tradition.

Så let skulle det ikke blive: Et af børnebørnene har fødselsdag juleaftensdag og her kommer en anden tradition i vejen, nemlig den at barnet vælger, hvad der skal spises. Tre traditioner stødt sammen og resultatet er - til alle børns jubel: Risengrød til morgenmad - med det hele!

"Kokken", som egentlig skulle stå op klokken fem juleaftensmorgen følte sig noget forfordelt; men det er her, den moderne tekstile høkasse kommer ind. I 2020 lavede vi risengrød meget sent lillejuleaften, hvorpå gryden kom i den tekstile høkasse, hvor isoleringen er af samme slags, som bruges i fabriks-strikkede fingervanter og den slags. En særlig finesse gør, at "Cook it" uden bekymring kan sættes direkte på spisebordets sarte overflade.

Alle børn og voksne var veltilfredse med morgen-serveringen. Fødseldagsbarnet fik lagkage med ti lys i om eftermiddagen, og derefter var det den dejligste juleaften i "julehuset" på Fyn. -- FL

"Cook it" tekstil høkasse er udtænkt af Lene Wagner Hartmann og familie. Her er hun sammen med et vareparti, der er kommet på lager fra Fjernøsten, hvor fremstillingen sker.

"Cook it" passer til gryder med diameter op til 26 cm, og højde på op til 25 cm. Den kan bl.a. købes hos Køb&Kande i Hellerup samt i PolitikenPLUS webshop m.fl.

www.cookit.dk

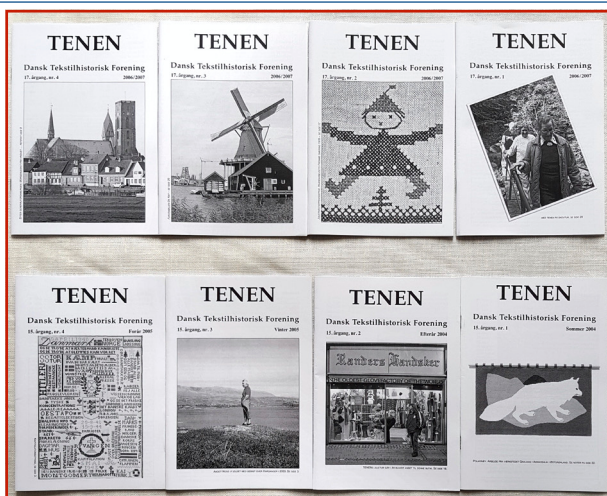

Kontaktliste for TENENs bestyrelse mv.

navn	by	mail	buer
Annet Laursen Skjelsager	Dorthevej 2 3520 Farum	44 95 05 55 silke-annet@silke-annet.dk	formand + ansvarshavende
Lone de Hemmer Egeberg	Birkerød	dehemmeregeberg@gmail.com	næstformand + kalender + bøger
Susanne Rundqvist Pedersen	Frederiksberg	susanne.rundqvist@mail.dk	kasserer + medlemsliste
Lis Slottved	Aabenraa	lisslottved@gmail.com	sekretær + redaktør
Vibeke Lilbæk	Allerød	vofl3450@gmail.com	korrektur
Maj Ringgaard	Bagsværd	majringgaard@gmail.com	bestyrelse
Susanne Lervad	Frederiksberg	sl@termplus.dk	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Lynghby	hanne.dalgaard37@gmail.com	korrektur + forklædebog
Ellen Bangsbo	København	ellbang@gmail.com	suppleant
Ellen Warring	Tommerup	ellenwarring53@gmail.com	redaktør + suppleant
Margit Ambeck	Valby, Kbh.	m.ambeck@gmail.com	revisor
Hanne Schneller	København	hanne.schneller@hotmail.com	revisor-suppleant
Frits Lilbæk	Allerød	vofl3450@icloud.com	sætter + webmaster

... årgang 17 →
... årgang 15 ↘

**Lager-
oprydning,
forår 2021:**

I denne coronatid er her en idé til interessant læsning for TENENs medlemmer: TENEN-blade i årgang 15 + 17 + 20 + 21 + 22 med 4 stk. i hver årgang er nu til salg for 100 kr. pr. årgang, 50 kr. for medlemmer i TENEN + forsendelse. Se index/indholdsfortegnelse i TENEN-bladenes hjemmesider.

Henvendelse til TENENs formand

*I snart et år har vi været coronaramte og mere eller mindre isolerede. Kan man finde en positiv ting i alt dette, må det være, at der blev tid til at fordybe sig i diverse hobbyer, og jeg ved, at den lille grå-røde virus har været inspiration for rigtig mange, der arbejder med håndarbejde. Således også i min lille patchworkgruppe, **Løjtquilterne**.*

Da vi ikke kunne mødes, blev vi enige om hjemme at sy et lille ophæng med følgende betingelser:

- Sy en blok 10×10 cm.
- Der skal sys 9 ens blokke, så hver deltager ender med at have 9 forskellige.
- Den skal være færdig, når vi mødes igen første gang efter nedlukningen
- Der må kun bruges stoffer, som findes i det hjemlige stoflager (altså ingen indkøb).
- Der må kun bruges orange – røde – grå – sorte farver.

(Blokken skulle ikke være større, for vi regnede jo ikke med, at det skulle komme til at vare så længe, og alle skulle have mulighed for at nå det).

Gruppen, der består af 9 medlemmer, mødtes første gang i maj og næsten alle havde nået at sy deres blokke, og vi kunne fordele dem til hinanden. Nogle havde dog syet mere end en blok, hvilket medførte, at også andre efterfølgende syede nogle flere blokke.

Gruppen mødes en gang månedligt, og ved mødet i juni var der flere, der havde deres ophæng færdigt. Det var sjovt at se, at selvom vi ikke havde været sammen undervejs, så harmonerede de enkelte blokke utroligt fint i farverne. I mellemtiden havde forretningerne åbnet igen, og til monteringen var der ingen betingelser om ikke at købe nye stoffer.

Lis Slottved